

Принципи, методи та моделі прийняття управлінських рішень

Валерія Ізморіна

студентка МЕН-213,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: IzmorinaVV@krok.edu.ua

Оксана Кириченко

науковий керівник, доктор економічних наук,

доцент кафедри управлінських технологій,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: oksanaKS@krok.edu.ua,

ORCID: 0000-0001-5244-8323

Прийняття управлінських рішень є невід'ємною частиною всієї управлінської діяльності. Цей процес вимагає від менеджерів не лише вміння аналізувати інформацію, але й приймати ефективні рішення в умовах невизначеності та обмежень. Для полегшення процесу прийняття раціональних та обґрунтованих рішень для успішного прийняття управлінських рішень використовуються різні принципи, методи та моделі.

Варто зазначити, що процес підготовки та прийняття управлінських рішень базується на відповідних принципах і його реалізація забезпечує досягнення цілей організації. Ці принципи еволюціонували з розвитком науки про управління, основи якої були закладені на початку ХХІ століття в роботах таких видатних економістів, як Г. Емерсон, А. Файоль, Г. Форд, Ф. Тейлор. Принцип забезпечення ефективності управління є загальним для кожного об'єкта управління. Кількісний аспект ефективності управління можна виразити порівнянням результатів і витрат об'єктів управління, а якісний — ступенем оптимізації управління. Принцип ефективності стосується всього менеджменту, але особливо важливу роль він відіграє при прийнятті управлінських рішень.

Принцип наукового управління визначає наукову раціональність управлінських рішень. Науковість управління полягає в тому, що кожен суб'єкт управління і кожен керівник повинні виходити з наукової основи управління, щоб визначити певні об'єктивні тенденції і залежності при виконанні своїх обов'язків щодо взаємодії різних ланок об'єктів управління організації. Принципи підбору керівників на кожному підприємстві завжди є визначальними. Його дотримання забезпечує кожне робоче місце в органі управління кваліфікованими, мотивованими, цілеспрямованими та дисциплінованими працівниками.

Найважливішим принципом управління є оптимальний розподіл функцій і відповідальності управлінської організації. Необхідність його використання залежить від наявності різноманітних функцій управління та необхідності розподілу праці. Зазначимо, що основою розподілу обов'язків є організаційна структура управління, яка визначає структурний підрозділ об'єктів управління та їх взаємозв'язки. Також важливими є принципи: єдиноначальності і колегіальності управління, індивідуальної відповідальності за доручену справу і кожне конкретне рішення, використання ініціативи і досвіду працівників,

конкретності й оперативності керівництва тощо.

Також зазначимо, що управління прийняттям рішень включає в себе цілий ряд методів для прийняття обґрунтованих та оптимальних управлінських рішень. Всі ці методи можна поділити на три групи: неформальні (евристичні), колективні та кількісні. Неформальні методи прийняття управлінських рішень базуються на інтуїції, досвіді та суб'єктивній оцінці. Одним з основних підходів цих методів є використання евристичних правил і способів мислення для прийняття швидких рішень у невизначених ситуаціях. Наприклад, такі методи дозволяють вибрати один з багатьох варіантів, що необхідно для швидкого прийняття рішень. Однак неформальні методи мають свої обмеження. Це пов'язано з тим, що вони можуть збільшувати ризик і не всі аспекти проблеми можуть бути враховані.

Колективні методи прийняття рішень передбачають залучення груп до процесу прийняття рішень. Принципи цих методів включають залучення експертів з різних дисциплін, обговорення та аналіз альтернативних рішень і досягнення консенсусу через дискусії та дебати. Наприклад, методи мозкового штурму можуть генерувати нові ідеї та рішення шляхом включення різних точок зору. Такі методи сприяють більш об'єктивному та інклюзивному прийняттю рішень завдяки різним точкам зору та досвіду учасників. Однак ці методи можуть забирати багато часу, а конфлікти між учасниками можуть потребувати вирішення.

Кількісні методи в прийнятті управлінських рішень ґрунтуються на використанні числових даних і математичних методів. Ці методи включають різні кількісні оцінки, моделювання, прогнозування та інші види обробки даних. Основний принцип цих методів полягає у використанні об'єктивних даних для оцінки різних варіантів рішень і вибору найкращого з них. Наприклад, методи оптимізації можуть бути використані для прийняття рішень, коли певні критерії (наприклад, виробництво, прибуток, витрати) повинні бути максимізовані або мінімізовані. Кількісні методи прийняття управлінських рішень дають змогу об'єктивно оцінити варіанти та прийняти обґрунтоване рішення, але також вимагають від керівництва належних навичок аналізу даних та математичного моделювання.

Зазначу, що у в теорії управління зазвичай виділяють три основні моделі прийняття рішень: класична модель; поведінкова модель; ірраціональна модель. Класична модель базується на концепції «раціональності» у прийнятті рішень. Передбачається, що той, хто приймає рішення, повинен бути абсолютно об'єктивним, логічним, мати чіткі цілі, всі його дії в процесі прийняття рішення спрямовані на вибір найкращого рішення. Класична модель припускає, що умови прийняття рішення повинні бути чітко визначені. Маючи повну інформацію, менеджери можуть вибрати альтернативу, яка найкраще відповідає потребам організації. Ця модель ідеально підходить для стабільного та передбачуваного середовища, в якому легко доступна достовірна інформація. Однак модель має обмеження. Вона вимагає часу і ресурсів для проведення всебічного аналізу і не враховує можливу мінливість бізнес-середовища.

Поведінкова модель прийняття рішень була розроблена як відповідь на обмеження класичної моделі. Суть цієї моделі полягає в тому, що особа, яка приймає рішення, приймає рішення на основі поведінки об'єкта, не маючи повної та достовірної інформації про певний оборот. Менеджери можуть розглянути лише частину наявної інформації замість того, щоб провести повний аналіз. Вони також можуть обрати перший прийнятний варіант, а не найкращий. Поведінкові моделі враховують такі фактори, як сприйняття, емоції та упередження, які впливають на прийняття рішень.

Ірраціональна модель заснована на прийнятті рішень без вивчення альтернатив. Ця модель прийняття рішень розроблена для прийняття принципово важливих рішень і вирішення проблем в умовах дефіциту та інших подібних ситуаціях. Ірраціональні рішення можуть бути наслідком стресу, конфлікту, неповної інформації або несподіваних обставин. І навпаки, ірраціональні рішення можуть бути раціональними за певних обставин, наприклад, коли обставини швидко змінюються.

Отже, принципи, методи та моделі прийняття управлінських рішень є важливою складовою ефективного менеджменту. Вони встановлюють основні критерії для прийняття керівництвом обґрунтованих і раціональних рішень. Вони також забезпечують оптимальні результати управління, беручи до уваги різні аспекти, такі як економічні, соціальні, технологічні та стратегічні.

Ключові слова: управління; управлінські технології; механізми управління.

Список використаних джерел

1. Світлична К. С. Порівняльний аналіз національних моделей прийняття управлінських рішень. 2019. с. 39-41. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/20303/1/39-41.pdf>.
2. Кириченко О.С. Інвестиційно-інноваційне забезпечення промисловості України в умовах Четвертої промислової революції: монографія. К.: Університет економіки та права «КРОК», 2021. 368 с.
3. Сокурєнко І. Класифікація методів прийняття управлінських рішень. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2019. №6. С. 161-177.
4. Шевченко О. О., Ракова М. О. Сучасні аспекти прийняття управлінських рішень. Молодий вчений модерну – фундамент розвитку освіти, науки та бізнесу в Україні: Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної онлайнконференції (22 червня 2022 року, м. Дніпро). – Дніпро: КЗВО «ДАНУ» ДОР», 2022. С. 96-100.
5. Goniukova L., Surzhyk M. Моделі та методи прийняття публічно-управлінських рішень. *Public Administration and Regional Development*. 2022. №18. С. 1266-1280.